

Teachers' Experiences of the Challenges of Shadow Education in the Educational System¹

Behboud Yarigholi^{2*}, Mohammad Doosti³, Isa Barghi⁴, Parvin Bahari⁵

(Received: 2023.10.12 - Accepted: 2023.12.11)

- 1- This article is taken from the thesis of Mr Mohammad Doosti, graduated of Curriculum planning at Azarbaijan Shahid Madani University
- 2- Associate Professor, Department of Educational Sciences. Faculty of Education and Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.
- *- Corresponding author: B.yarigholi@azaruniv.edu
- 3- M. A. in Curriculum planning .Department of Educational Sciences. Faculty of Education and Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.
- 4- Associate Professor, Department of Educational Sciences. Faculty of Education and Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.
- 5- M. A. in Educational Research. Department of Educational Sciences. Faculty of Education and Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.

Abstract

The purpose of this study was to describe the life experiences teachers of challenges shadow education were in the education system. In this research, a qualitative method of Phenomenology type was used. In order to gain experiences, 15 people from teachers with schools' experience were selected by purposive sampling method until reaching theoretical saturation. Data were collected using semi-structured interviews and analyzed by using of Colaizzi method. After reviewing the validity of the data by the participants, obtained codes, were summarized in the form of 6 main concepts and 15 sub-concepts. The findings showed Challenges related to teachers with sub-concepts (Professional and scientific incapability, Inappropriate appearance features, Non in-service trainings, and low salary and benefits), Challenges related to students performance and position with sub-concepts (Learning Disabilities, Motiveless and Disinterested, and Inaccessibility), Challenges related to families with sub-concepts (Lack of awareness of families about individual and psychological characteristics of students, Unfavorable economic conditions, and Cultural weakness of families), Challenges related to government with concept (Low functions of the government), Challenges related to advertising with sub-concepts (Marketing of individuals and Abuse of educational institutions) and Challenges related to educational facilities and environment with sub-concepts (Lack of facilities and equipment and Unfavorable educational environment) it is the most important basic and secondary concepts' in teachers' experiences. As result shadow education in the form of private tutoring can pose challenges for teachers, students, families and formal institutions in teaching and learning.

Keyword: Shadow education, Educational system, Private tutoring, supplementary tutoring

تجارب معلمان از چالش‌های آموزش سایه در نظام آموزشی^۱

بهیود یاری‌قلی^{۲*}، محمد دوستی^۳، عیسی برقی^۴، پروین بهاری^۵

(دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰ - پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۰)

چکیده

هدف پژوهش حاضر توصیف تجارب زیسته معلمان از چالش‌های آموزش سایه در نظام آموزشی بود. در این پژوهش، روش کیفی از نوع پدیدارشناسی استفاده گردید. به منظور احصای تجارب، ۱۵ نفر از معلمان با سابقه مدارس با روش نمونه‌گیری هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری و با روش هفت مرحله‌ای کلاسی تحلیل شد. پس از بررسی معتبر بودن داده‌ها توسط مشارکت‌کنندگان، کدهای به‌دست آمده در قالب ۶ مضمون اصلی و ۱۵ مضمون فرعی تلخیص شدند. یافته‌ها نشان داد که چالش‌های مرتبط با معلمان با مضامین فرعی (عدم صلاحیت‌های تخصصی و علمی، ویژگی‌های ظاهری نامناسب، عدم دریافت آموزش‌های ضمن خدمت و حقوق و مزایای پایین)؛ چالش‌های مرتبط عملکرد و موقعیت دانش‌آموزان با مضامین فرعی (اختلالات یادگیری، عدم انگیزه و علاقه و عدم دسترسی)، چالش‌های مرتبط با خانواده‌ها با مضامین فرعی (عدم آگاهی خانواده‌ها از ویژگی‌های فردی و روانشناختی دانش‌آموزان، شرایط اقتصادی نامناسب و ضعف فرهنگی خانواده‌ها)، چالش‌های مرتبط با دولت با مضمون (کارکردهای پایین دولت)، چالش‌های مرتبط با تبلیغات با مضامین فرعی (بازاریابی افراد و سوء استفاده مؤسسات آموزشی) و چالش‌های مرتبط با امکانات و فضای آموزشی با مضامین فرعی (عدم وجود امکانات و تجهیزات و فضای آموزشی نامناسب) مهم‌ترین مضامین اصلی و فرعی در تجارب معلمان است. در نتیجه آموزش سایه در قالب تدریس خصوصی می‌تواند معلمان، دانش‌آموزان، خانواده‌ها و نهادهای رسمی را در امر آموزش و یادگیری با چالش‌هایی روبه‌رو کند.

واژگان کلیدی: آموزش سایه، نظام آموزشی، تدریس خصوصی، تدریس تکمیلی

۱- این مقاله مستخرج از پایان‌نامه آقای محمد دوستی فارغ‌التحصیل رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان است.

۲- دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

* نویسنده مسئول: B.yargholi@azaruniv.ac.ir

۳- کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.

۴- دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

۵- کارشناسی‌ارشد تحقیقات آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

مقدمه

دوران تعلیم و تربیت جزء مهم‌ترین و تأثیرگذارترین دوره‌های زندگی هر فرد است که زمینه‌ساز تحول، به‌کارگیری توانایی‌های درونی و شکوفایی استعدادهای طبیعی می‌باشد. نهاد آموزشی در هر جامعه‌ای نقش محوری در رشد و توسعه آن جامعه را دارد، چراکه گسترهٔ فعالیت این نهاد تمام عرصه‌های زندگی را دربر می‌گیرد. آموزش اگر درست و براساس اهداف آموزشی و تربیتی مشخص شده باشد، تعلیم و تربیت نیز سیر حرکتی خود را به خوبی شناسایی کرده و پیش می‌رود. ورو و همکاران^۱ (۲۰۱۳) در واقع آموزش رایج‌ترین روش برای دستیابی به اهداف، رشد و توسعه می‌باشد؛ که با تسهیل دست‌یابی به قوای ذهنی، شخصیتی و اجتماعی به عنوان دانش و مهارت خاص، به رشد هر فرد کمک می‌کند.

یک فرآیند آموزشی مؤثر، مبتنی بر پایگاه نظری قوی، علمی و روش‌شناختی است و همیشه مبنای اجرای موفقیت‌آمیز الزامات اجتماعی می‌باشد که توسط دست‌اندرکاران نظام آموزشی^۲ برای تربیت اعضای شایسته و خلاق جامعه طراحی می‌شود (فرکسودجونگیزی و دلشودجونگلی^۳، ۲۰۲۰). آموزش به صورت رسمی در مدرسه و کلاس درس توسط معلمان با صلاحیت‌های لازم و دوره دیده تحقق پیدا می‌کند. در تمامی جوامع، مدارس رکن اصلی نهادهای آموزشی هستند. در این بین صورتی دیگر از آموزش نیز وجود دارد که عموماً در زمان و مکانی خارج از آموزش رسمی انجام می‌گیرد و از آن به عنوان آموزش سایه^۴ نام برده می‌شود.

آموزش سایه را می‌توان به عنوان آموزش رسمی خارج از مدرسه نام‌گذاری کرد که اگرچه جدا از برنامه مدرسه است، ولی عموماً به سمت آن برنامه هدایت می‌شود و اغلب جنبه‌هایی از برنامه درسی مدارس را هدف قرار می‌دهد (دولی^۵، ۲۰۲۳). آموزش سایه اقدامات انجام گرفته برای بهتر شدن یادگیری تحصیلی دانش‌آموزان در ارتباط با موضوعات قابل بررسی می‌باشد که به صورت رسمی در مدرسه تدریس می‌شود (مالک^۶، ۲۰۱۷). باکر و استونسن^۷ (۱۹۹۲) واژه آموزش سایه را اولین بار برای مهم جلوه دادن کیفیت تقریباً پنهان تدریس فوق برنامه بکار بردند که مانند یک سایه به موازات ویژگی‌های برنامه تدریس عمومی در مدرسه (تسلط بر موضوعات اصلی، امتحانات و نمرات مدرسه) قرار دارد (باکر و لتندر^۸، ۲۰۰۵). این نظام در سراسر جهان رواج پیدا کرده و به عنوان یک تغییر و تحول گسترده و مهم در نظام‌های آموزشی مطرح است (افشار و همکاران، ۱۳۹۵). به‌طور کلی آموزش سایه عنصری حیاتی در نظام آموزشی می‌باشد

1. Weru et al.
2. Educational system
3. Farxodjonqizi & Dilshodjonugli
4. Shadow education
5. Dooley
6. Malik
7. Baker, Stevenson
8. Baker, Letendre

و نمی‌توان آن را نادیده گرفت به این علت که با ارائه اشکال مختلفی از آموزش، چشم‌انداز یادگیری را در دانش‌آموزان تغییر می‌دهد (کیم و جونگ^۱، ۲۰۱۹). در سراسر جهان تعداد زیادی از دانش‌آموزان به دنبال تدریس خصوصی^۲ و تکمیلی معروف به "آموزش سایه" هستند (جانسن، الفرز، و جک^۳، ۲۰۲۳). در واقع، آموزش سایه یکی از انواع آموزش در دانش‌آموزان می‌باشد که تعبیری از تدریس خصوصی تکمیلی است و در ساعات بعد از مدرسه و تعطیلات انجام می‌گیرد.

تدریس خصوصی فرآیندی است که مفهوم آن استعاره از سیستم نظام آموزشی سایه دارد و در قالب روش‌های گوناگون یک به یک، گروه‌های کوچک و سخنرانی‌های آنلاین ارائه می‌گردد (ژانگ و لیو^۴، ۲۰۱۶). تدریس خصوصی در کنار نظام آموزشی اصلی در جریان است و معمولاً از آموزش رسمی تقلید می‌کند و به صورت گسترده در جهان رواج پیدا کرده است (ژانگ و همکاران^۵، ۲۰۲۱؛ کول^۶، ۲۰۱۷). در واقع تدریس خصوصی عنصری حیاتی است که نمیتوان آن را در سیستم آموزشی نادیده گرفت (سورگی و همکاران^۷، ۱۴۰۱). بری^۷ (۲۰۰۷) تدریس خصوصی به عنوان تکمیل کننده نظام آموزشی سایه توصیف شده و به کارگیری مفهوم سایه به چند دلیل برای این نوع آموزش مناسب است. ۱- تدریس خصوصی تنها به این خاطر وجود دارد که یک نظام آموزشی و تدریس رسمی وجود دارد. ۲- با تغییر در اندازه و شکل نظام آموزش رسمی، اندازه و شکل تدریس خصوصی نیز تغییر می‌کند. ۳- تقریباً در همه جوامع به نظام رسمی بیشتر از نظام سایه توجه می‌شود. ۴- پیامدهای نظام سایه نسبت به پیامدهای نظام رسمی، کمتر قابل تشخیص است (ترجمه معدن دارانی و همکاران^۸، ۱۳۹۲). بنابراین تدریس خصوصی به این معنی است که یک مدرس خصوصی به دانش‌آموزی در یادگیری یک یا چند موضوع درسی، خارج از جریان اصلی نظام آموزشی کمک کند.

باتوجه به مطالعات انجام گرفته توسط برخی از پژوهشگران، آموزش سایه در قالب تدریس خصوصی می‌تواند تأثیرات مثبتی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد (امرگال لاری و همکاران^۸، ۲۰۲۰؛ گیل و همکاران^۹، ۲۰۲۰). با این وجود ژانگ و همکاران (۲۰۲۱) معتقد هستند معیارهای دستورالعمل تدریس خصوصی هنوز توسعه نیافته است، همچنین هم‌سویی ارزشیابی و آموزش خصوصی می‌تواند مشکل‌آفرین باشد، زیرا مطالعات انجام گرفته صرفاً بر اساس نمرات پیشرفت تحصیلی موجود انجام گرفته و ممکن است با مطالب یا نیازهای شناختی آموزش رسمی در مدرسه یا تدریس خصوصی هماهنگ نباشد.

1. Kim & Jung
2. Private tutoring
3. Jansen, Elffers & Jak
4. Zhang & Liu
5. Zhang et al.
6. Col
7. Bary
8. Omerogullari et al.
9. Guill et al.

اخیراً باتوجه به شیوع بیماری کرونا و مجازی شدن آموزش‌های رسمی، تدریس خصوصی به ویژه در مقطع ابتدایی بیش از گذشته گسترش پیدا کرده است که در کنار مزایایی که دارد ممکن است چالش‌هایی را برای آموزش در ارتباط با دانش‌آموزان، خانواده‌ها و معلمان به دنبال داشته باشد، بنابراین ضرورت این امر می‌طلبد که مطالعات بیشتری در این زمینه انجام گیرد.

در چند دهه اخیر با فراگیر شدن آموزش سایه و تدریس خصوصی در ارتباط با تأثیرات آن بر یادگیری دانش‌آموزان مطالعات گوناگونی انجام گرفته است. در این راستا عرب‌م‌حقی و عرب‌م‌حقی (۱۳۹۹) پژوهشی را با هدف بررسی دیدگاه‌های دانش‌آموزان دختر متوسطه در ارتباط با تدریس خصوصی درس ریاضی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که اگر تدریس خصوصی در مسیر صحیح خود انجام شود، می‌تواند در ارتباط با یادگیری و تحصیل در دانش‌آموزان اعتماد به نفس و انگیزه ایجاد کند. صادقی‌نیا و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی کیفی به بررسی تجارب رتبه‌های برتر کنکور کارشناسی، کارشناسی ارشد و متخصصین در ارتباط با پیامدهای شکل‌گیری و گسترش تربیت سایه در نظام آموزشی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که گسترش کلاس‌های کنکور زمینه را برای ناکارآمد شدن آموزش و پرورش رسمی آماده کرده، و استعداد‌های بسیاری که به دلایل مادی، اجتماعی و فرهنگی، توانایی شرکت در کلاس‌های خصوصی را ندارند؛ نادیده گرفته می‌شود. همچنین این موارد منجر به نادیده گرفته شدن بخشی از توان بالقوه جامعه خواهد شد. در پژوهشی دیگر شیرواند و همکاران (۱۳۹۶) به شناسایی ابعاد کمی آموزش خصوصی تکمیلی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که عواملی مانند یادگیری بهتر دروس، افزایش سطح نمره و توصیه والدین مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر شرکت دانش‌آموزان در کلاس‌های خصوصی بودند. همچنین کلاس‌های خصوصی دروس ریاضی، زبان انگلیسی و عربی بیشترین شرکت‌کننده‌گان را داشتند.

هان و سو^۱ (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر آموزش سایه بر تفکر خلاق دانش‌آموزان دبیرستانی و پیشرفت تحصیلی در ریاضیات پرداختند و دریافتند که آموزش سایه در بلند مدت بر تفکر خلاق دانش‌آموزان تأثیر منفی دارد ولی در کوتاه مدت بر پیشرفت تحصیلی در ریاضیات تأثیر مثبت می‌گذارد. جارویس و همکاران^۲ (۲۰۲۲) طی مطالعه‌ای تأثیر ساختار خانواده بر آموزش و پرورش سایه و موفقیت در میان جوانان کره جنوبی را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که ساختار خانواده نیز با آموزش سایه همراه است. دانش‌آموزان در خانواده‌هایی با بافت غیرسنتی نه تنها کمتر از آموزش سایه استفاده می‌کنند، بلکه توانایی آن‌ها در استفاده از آموزش سایه برای کسب موفقیت در کنکور نیز متفاوت است. هولتبرگ و همکاران^۳ (۲۰۲۱) پژوهشی با هدف بررسی هزینه‌ها و مزایای برنامه‌های تدریس خصوصی در کره جنوبی

1. Han & Suh

2. Jarvis et al.

3. Hultberg et al.

را انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که تقاضا برای خدمات تدریس خصوصی با افزایش هزینه‌های تدریس خصوصی کاهش می‌یابد؛ همچنین این موضوع با افزایش سطوح آمادگی و استعداد تحصیلی، سطح تحصیلات خانواده‌ها، سطح ثروت فعلی و بازده مورد انتظار از تدریس خصوصی افزایش پیدا می‌کند. این یافته‌ها حاکی از آن است که تدریس خصوصی ممکن است نابرابری‌های اجتماعی را تشدید کند. لیو و بری^۱ (۲۰۲۰) تأثیر منفی آموزش سایه و تدریس خصوصی بر مدارس میانمار را از دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان، مدیران، والدین و سایر ذینفعان مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که آموزش سایه ممکن است علاوه بر مکمل بودن آموزش مدرسه، نتایج منفی نیز به دنبال داشته باشد. چندین دهه آموزش عمومی در میانمار از سختگیری مالی، کلاس‌های پرجمعیت و برنامه درسی رنج می‌برد. دانش‌آموزان و خانواده‌ها برای تکمیل آموزش مدرسه به دنبال تدریس خصوصی به ویژه با معلمان مدارس دولتی هستند. معلمان و سایر ارائه‌دهندگان نیز از درآمدی که می‌توانند از تدریس خصوصی کسب کنند، استقبال کرده و تدریس خصوصی در زندگی بسیاری از دانش‌آموزان و معلمان گنجانده شده است. بنابراین در مجموع به این نتیجه رسیدند که تدریس خصوصی به عملکرد سیستم مدرسه کمک کرده است. در پژوهشی دیگر ژنگ و همکاران^۲ (۲۰۲۰) ارتباط تدریس خصوصی با پیشرفت تحصیلی، بهزیستی عاطفی و رابطه والدین و فرزند را در دانش‌آموزان متوسطه چینی بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند تدریس خصوصی با نمرات آزمون دانش‌آموزان به ویژه در درس‌های ریاضیات و زبان انگلیسی ارتباط مثبت و قابل توجهی دارد. همچنین این دانش‌آموزان تمایل دارند سطوح بالاتری از اعتماد به نفس و رابطه والد-فرزند را گزارش کنند. با این حال، با افزایش شدت تدریس خصوصی پس از یک آستانه مشخص، اثرات مثبت آن به تدریج کاهش می‌یابد که یکی از دلایل احتمالی این است که مشارکت والدین در کمک به تکالیف دانش‌آموز و فعالیت‌های اوقات فراغت با افزایش سطح تدریس خصوصی به شدت بین می‌رود.

باتوجه به بررسی‌های صورت گرفته پژوهشگران طی سال‌های اخیر مطالعات گوناگونی را در ارتباط با اثرات آموزش سایه و تدریس خصوصی در نظام آموزشی انجام داده‌اند ولی با این وجود بررسی چالش‌های آموزش سایه در مقطع ابتدایی مورد توجه قرار نگرفته و در غالب مطالعات، دانش‌آموزان مقطع متوسطه مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از طرفی دیگر شیوع بیماری کرونا و غیرحضور شدن آموزش‌ها موجب رشد گسترده تدریس خصوصی به‌عنوان تکمیل‌کننده آموزش مدرسه‌ای خصوصاً در دوره ابتدایی شده و با تمام مزایایی که دارد؛ چالش‌هایی را هم برای دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها به دنبال داشته است. همچنین با توجه به این مهم که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره ابتدایی نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت عملکرد تحصیلی آن‌ها در سایر دوره‌ها دارد، در این پژوهش محققان به دنبال آن هستند که چالش‌های آموزش سایه در نظام آموزشی را بر اساس تجارب معلمان مورد بررسی قرار دهند.

1. Liu & Bray
2. Zheng et al.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی توصیفی انجام شد. در این رویکرد مفهومی به نام اپوخه^۱ (جداسازی) وجود دارد. کرسول^۲ (۱۹۴۵)، در مفهوم اپوخه پژوهشگر تجارب شخصی خود را تا حد ممکن کنار می‌گذارد و می‌کوشد با نگاهی نو، پدیده مورد مطالعه را بررسی کند (ترجمه دانایی‌فرد و کاظمی، ۱۳۹۶). مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر معلمان مدارس ابتدایی ناحیه دو شهر تبریز بودند و برای انتخاب آن‌ها از رویکرد هدفمند ملاکی و معیار اشباع نظری استفاده شد که پس از انجام ۱۵ مصاحبه، اشباع نظری به دست آمد. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان دارا بودن حداقل ۵ سال سابقه معلمی و حضور در مدارس، داشتن حداقل یک سال سابقه تدریس خصوصی و همچنین داشتن رضایت و انگیزه بالا برای شرکت در فرآیند پژوهش در نظر گرفته شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته و عمیق استفاده شد. مصاحبه با یک سؤال کلی درباره تجارب معلمان از معایب و تأثیرات آموزش سایه و تدریس خصوصی در نظام آموزشی شروع و سؤالات بعدی با توجه به توصیفات ارائه شده توسط معلمان در طول مصاحبه، برای دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. مدت زمان انجام هر مصاحبه ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی با دادن اطمینان به مشارکت‌کنندگان که کاربرد اطلاعات صرفاً برای اهداف پژوهش می‌باشد؛ برای ضبط مصاحبه‌ها اجازه گرفته شد و بلافاصله بعد از هر مصاحبه متن آن بدون کم و کاست و دقیق، پیاده و تایپ گردید.

در این پژوهش داده‌ها با استفاده از روش هفت مرحله‌ای کلایزی^۳ تحلیل و دسته‌بندی شدند. بدین ترتیب ابتدا متن هر مصاحبه به عنوان یک کل مورد توجه قرار گرفت و جملات معنادار که حاوی تجربه معلمان بود، مشخص شد سپس هر عبارت که بیانگر معنی و تفکر اساسی مشارکت‌کنندگان بود، کدگذاری گردید که در این مرحله پس از استخراج کدها، مرتبط بودن آن‌ها با جملات اصلی و اولیه با همکاری شرکت‌کنندگان مورد بررسی قرار گرفت، سپس کدها بر اساس وجه اشتراکات و هم‌پوشانی مفاهیم در هم ادغام شدند و ۱۵ زیر مضمون اساسی تشکیل گردید که بنابر نقاط اشتراک به تعداد ۶ مضمون تلخیص داده شدند.

به منظور تأیید روایی^۴ و صحت داده‌ها از چهار معیار اعتبار^۵، قابلیت اطمینان، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری استفاده شد. برای اطمینان از معتبر بودن داده‌ها، یافته‌های پژوهش در اختیار مشارکت‌کنندگان گذاشته شد و بعد از تعدیل جزئی معتبر بودن یافته‌ها تأیید شد. در معیار تأییدپذیری تلاش گردید از هر گونه سوگیری در گردآوری داده‌ها و استخراج مضامین دوری شود. همچنین فرآیند کدگذاری توسط دو نفر از پژوهشگران

1. Epoche
2. Creswell
3. Colaizzi
4. Validity
5. Reliability

جداگانه انجام شد، میزان ضریب توافق بین کدگذاران با استفاده از فرمول مایلز و هابرمین^۱ (۱۹۴۴)، ۸۱/۹۵ درصد محاسبه شد. کرسول (۱۹۴۵)، مایلز و هابرمین توافق ۸۰ درصدی را جهت داشتن اعتبار توصیه کرده‌اند (ترجمه دانایی‌فرد و کاظمی، ۱۳۹۶). بنابراین در این پژوهش یافته‌ها از اعتماد کافی برخوردار می‌باشند. در فرمول زیر P_A درصد توافق، N_A توافق بین دو کدگذار و N_D عدم توافق را نشان می‌دهد.

$$A = \frac{N_A}{N_A + N_D} \times 100P$$

$$P_A = \frac{109}{109 + 24} \times 100 = 81.95$$

یافته‌های پژوهش

مشارکت‌کنندگان این پژوهش ۱۵ معلم بودند که مشخصات آن‌ها به شرح جدول شماره ۱ می‌باشد.

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان

Table 1

Participants information

کد	جنسیت	تحصیلات	سابقه خدمت	سابقه تدریس خصوصی	پایه تدریس
Code	Gender	Education	Years of service	Years of private tutoring	Grade
1	مرد Male	لیسانس علوم تربیتی Bachelor of Educational Science	12	4	چهارم 4th
2	زن Female	فوق لیسانس روانشناسی تربیتی Master of Educational psychology	18	3	پنجم 5th
3	زن Female	لیسانس علوم تربیتی Bachelor of Educational Science	11	2	چهارم 5th
4	مرد Male	فوق لیسانس برنامه‌ریزی درسی Master of Curriculum Planning	9	2	اول 1st
5	مرد Male	لیسانس روانشناسی Bachelor of Psychology	14	2	اول 1st
6	مرد Male	لیسانس علوم تربیتی Bachelor of Educational Science	9	1	سوم 3rd
7	زن Female	لیسانس روانشناسی Bachelor of Psychology	16	2	اول 1st
8	مرد Male	فوق لیسانس آموزش ابتدایی Master of Elementary Education	15	3	پنجم 4th

دوم 2nd	5	21	فوق لیسانس روانشناسی تربیتی Master of Educational Psychology	مرد Male	9
دوم 2nd	1	8	فوق لیسانس آموزش ابتدایی Master of Elementary Education	مرد Male	10
اول 1st	2	7	لیسانس روانشناسی Bachelor of Psychology	زن Female	11
دوم 2nd	6	24	فوق لیسانس برنامه‌ریزی درسی Master of Curriculum Planning	مرد Male	12
چهارم 4th	2	6	لیسانس علوم تربیتی Bachelor of Educational Science	مرد Male	13
پنجم 5th	4	17	لیسانس علوم تربیتی Bachelor of Educational Science	مرد Male	14
پنجم 5th	3	16	فوق لیسانس برنامه‌ریزی درسی Master of Curriculum Planning	زن Female	15

۱- چالش‌های مرتبط با معلمان: معلم باید با توانمندی‌های تجربی و تربیتی خود و با استفاده از صبوری و امانتداری، دانش‌آموز را برای رویارویی با مهارت‌های زندگی و الزامات اجتماعی و فرهنگی آماده کند. بنابراین وجود صلاحیت‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای در معلمان می‌تواند زمینه‌ساز تعلیم و تربیت درست در دانش‌آموز باشد. باتوجه به دیدگاه معلمان، صلاحیت‌های تخصصی و علمی، ویژگی‌های ظاهری، آموزش‌های ضمن خدمت و حقوق و مزایا و وضعیت استخدامی از چالش‌هایی بود که آموزش سایه و تدریس خصوصی می‌تواند در ارتباط با معلمان داشته باشد.

۱-۱- عدم صلاحیت‌های تخصصی و علمی: باتوجه به داده‌های جمع‌آوری شده عدم آشنایی تعدادی از معلمان خصوصی با روانشناسی و علوم تربیتی، همچنین روی آوردن افراد غیر حرفه‌ای به تدریس خصوصی، موجب ایجاد چالش‌هایی در زمینه آموزش سایه شده است. «مشکلی که من اکثراً بین افراد غیرمتخصص این تدریس می‌بینم، واقعاً برنامه درسی ندارند که طبق آن پیش بروند به همین خاطر اکثراً با خانواده‌ها دچار مشکل می‌شوند چون بلد نیستند یا آگاهی ندارند که تدریس‌شان را با سطح فهم قبلی دانش‌آموز تنظیم کنند» (کد ۲). «در این تدریس‌ها همه جور آدمی هست که فقط برای کسب درآمد آمده‌اند و هیچ‌گزینه‌ی نیست که خانواده‌ها بدانند واقعاً به چه کسی اعتماد کنند و فرزندشان را به او بسپارند. همین افراد اصلاً کیفیت تدریس خوبی هم ندارند و مثلاً کتاب‌های ریاضی ابتدایی رو تدریس می‌کنند که هیچ تسلطی به موضوع‌های کتاب‌های ابتدایی ندارند، اصلاً نمی‌دانند که روحیات ابتدایی با روحیات متوسطه و دانشگاه فرق می‌کند خب بخاطر عدم آشنایی با روانشناسی و علوم تربیتی است» (کد ۱۱).

۲-۱- ویژگی‌های ظاهری نامناسب: با توجه به تجربیات معلمان عدم رعایت پوشش رسمی افراد غیر حرفه‌ای، موجب به وجود آمدن مشکلاتی در این زمینه شده است. «بالاخره معلمی یک جایگاه اخلاقی دارد در جامعه من می‌بینم واقعاً بعضی افراد که تدریس خصوصی دارند حتی پوشش مناسبی ندارند یا ساده‌تر بگم آن حالت رسمی را ندارند» (کد ۷). «آیا معلم از لحاظ اخلاقی یا حتی ظاهری خوب است؟ بخصوص قسمت ابتدایی که بچه‌ها واقعاً سریع تقلید می‌کنند. مثلاً همکاری دارم که با همان لباس راحتی منزل به شاگردش تدریس می‌کند خوب تدریس هم یک سری شرایط دارد که باید واقعاً رعایت شود» (کد ۹).

۳-۱- عدم دریافت آموزش‌های ضمن خدمت: با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده نبود دوره‌های ضمن خدمت برای آموزش دادن به مدرس‌های خصوصی از مشکلات مهم نظام آموزش سایه است. «برای مدرس‌های خصوصی هیچ دوره یا کلاس ضمن خدمت مثل مدارس نیست ولی اگر می‌گذاشتند خوب بود چون واقعاً بعضی افراد بی تجربه وارد حوزه تدریس‌های خصوصی می‌شوند که باید حداقل دوره‌هایی ببینند تا با تعریف آموزش و پرورش و با روانشناسی و علوم تربیتی آشنا تر شوند» (کد ۱۱).

۴-۱- حقوق و مزایای پایین: بر اساس تجربیات معلمان مشکلات اقتصادی سبب روی آوردن معلمان رسمی و حتی افراد غیر حرفه‌ای به تدریس خصوصی شده است. همچنین عدم وجود بیمه و مزایا در کار تدریس خصوصی یکی دیگر از چالش‌های مطرح شده بود. «خب طبیعتاً من هم مثل خیلی‌ها که وارد این حوزه شدند برای کسب تجربه و درآمد وارد شدم اگر چه بنده هم علاقه دارم به معلمی ولی خوب در حد خودم تخصص و تجربه دارم نبوده کسی ناراضی باشه ولی خوب واقعاً اشخاصی را می‌شناسم که فقط گرفتن پول براشون مهم هست و تلاشی در جهت بهبود تدریسشان نمی‌کنند» (کد ۶). «خب طبیعتاً بحث مالی از انگیزه‌های مهم و حتی اول در تدریس خصوصی هست با وجود فشار مالی، بنده هم باید زندگی بچرخه و باید پول در بیارم. در مدارس دولتی تدریس داشتم و دارم ولی حقوقم کفاف نمی‌دهد و دیدم می‌توانم در تدریس خصوصی هم موفق باشم» (کد ۸).

۲- چالش‌های مرتبط با عملکرد و موقعیت دانش‌آموزان: نظام آموزشی در هر جامعه‌ای به جهت تأمین نیروی انسانی کارآمد در آن جامعه، جزء بزرگترین سرمایه‌گذاران آن جامعه است و دانش‌آموزان مهمترین رکن فعال در نظام‌های آموزشی هستند. در واقع فلسفه وجود نظام آموزشی ناشی از حضور دانش‌آموز در این نظام است. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش، تدریس خصوصی می‌تواند با توجه به ویژگی‌های رفتاری-عملکردی دانش‌آموزان مفید واقع شود ولی از لحاظ نگرش و علاقه و موقعیت مکانی آن‌ها را با چالش‌هایی مواجه می‌کند.

۱-۲- اختلالات یادگیری: بنابر تجربیات معلمان، تدریس خصوصی با توجه به ویژگی‌های رفتاری و عملکردی تعدادی از دانش‌آموزان می‌تواند راهکار خوبی برای یادگیری باشد. «من هفت سال تدریس کردم و امسال سال هشتم هست پایه‌هایی که تدریس کرده‌ام دو سال آمادگی و سه سال دوم، یک سال چهارم

و سال پنجم بود. تدریس خصوصی هم داشتیم برای پایه‌های دوم، چهارم، پنجم و ششم. دانش‌آموزانی هستند که در کلاس مشکل داشتن خصوصاً آن‌هایی که در جمع یاد نمی‌گیرند نیاز دارند که با معلم تنها باشند؛ اینطور بهتر یاد می‌گیرند. بعضاً خودم به خانواده‌ها پیشنهاد دادم که پسر شما یا دخترتان نیاز دارد یک معلم داشته باشد. بعضاً هم خانواده‌ها این درخواست را از من داشتند، مخصوصاً برای درس‌های ریاضی و فارسی چند جلسه کلاس خصوصی بگذارم» (کد ۳). «به‌نظر من برای دانش‌آموزان بیش فعال یا استثنایی، تدریس خصوصی گزینه خوبی هست چون راحت‌تر در منزل خودشان آموزش می‌بینند، البته مدرسه‌ها هم باید آموزش‌های لازم را ببینند» (کد ۱۱).

۲-۲- عدم انگیزه و علاقه: یکی دیگر از چالش‌های کلاس خصوصی عدم علاقه دانش‌آموز به شرکت در این کلاس‌ها می‌باشد. «خب مشکلاتی که در تدریس خصوصی دارم و خودم باهاش به نوعی درگیر بودم و حتی در بیان بعضی از همکاران هم شنیدم با اینکه سعی می‌کنم کلاس جذاب باشه و دانش‌آموز خسته نشه ولی متأسفانه بعضی دانش‌آموزانم واقعاً علاقه‌ای ندارند انگار با زور و اجبار میان سر کلاس که یا از طرف خانواده و یا حتی اجتماع هست» (کد ۳). «یکی از مشکلات دیگر در بعضی از کلاس‌ها که برگزار می‌کنم واقعاً میبینم دانش‌آموز علاقه ای ندارد. فقط با اجبار و فشار والدینش میاد سر کلاس و وقتی هم ازشون دلیل می‌پرسم میگن این همه سر کلاس‌های مدرسه هستیم دوباره در کلاس بشینیم حوصلمون سرمیره» (کد ۶).

۳-۲- عدم دسترسی: با توجه به تجارب معلمان موقعیت مکانی می‌تواند دانش‌آموزان را برای شرکت در کلاس‌های خصوصی با مشکلاتی مواجه کند. «مثلاً چون خودم روستایی هستم واقعاً می‌بینم بچه‌های روستا اصلاً نمی‌دانند تدریس خصوصی یا معلم خصوصی چی هست حالا قبلاً مدرسه‌ای بود الان که بیماری کرونا آمده از مدرسه هم محروم شدند ولی در شهرها خانواده‌ها با گرفتن یک معلم خصوصی راحت عقب ماندگی‌های درس‌های فرزندشان را جبران می‌کنند» (کد ۱۳).

۳- چالش‌های مرتبط با خانواده‌ها: بیشتر خانواده‌ها برای پرورش هوش، استعداد و تثبیت یادگیری فرزندان خود در پی آن هستند که آن‌ها را به کلاس‌های خصوصی بفرستند. در این بین عدم آگاهی خانواده‌ها از تفاوت در ویژگی‌های فردی و روانشناختی کودکان و وجود فشار اقتصادی در تأمین و پرداخت هزینه‌ها، ممکن است آن‌ها را در مسیر آموزش خصوصی با مشکل روبه‌رو سازد. همچنین بنا بر دیدگاه معلمان، متأسفانه ضعف فرهنگی در تعدادی از خانواده‌ها و روی آوردن به تجمل‌گرایی در بحث مربوط به کلاس‌های خصوصی نیز خود را نمایان کرده و مشکلاتی را برای دانش‌آموزان و معلمان به وجود می‌آورد.

۳-۱- عدم آگاهی خانواده‌ها از ویژگی‌های فردی و روانشناختی فرزندان: با توجه به تجربیات معلمان عدم آگاهی خانواده‌ها موجب دخالت‌های بی‌مورد و غیرمنطقی در امر آموزش خواهد شد. «خانواده‌هایی هستند که توقع بی‌جا دارند دانش‌آموزی داشتیم، واقعاً دیرآموز بود و گام به گام و آهسته باید می‌رفتیم جلو

ولی خانواده‌اش توقع داشتند در حد یک دانش آموز تیزهوش باشد توضیح هم بدهیم فکر می‌کنند ناتوانی در آموزش دادن است و سریع پولشان را درخواست می‌کنند» (کد ۱۲). «دانش‌آموزان سطح هوشی متفاوتی دارند، بخاطر همین مجبورم با هر شاگرد به طور متفاوت برخورد کنم و نحوه آموزش را متناسب با یادگیری دانش‌آموزانم تغییر دهم و همین مسائل گاه باعث اختلافاتی با والدین می‌شود. دانش‌آموز داشته‌ام که واقعاً مجبور بودم آهسته تدریس کنم تا یاد بگیرد چون هدف من یاد گرفتن هست نه جلو بردن کتاب‌ها، بعضاً خانواده این دانش‌آموزان به من می‌گفتند که چرا درسش کند پیش می‌رود یا پول بیشتری می‌خواهید و از این مسائل» (کد ۱۴).

۳-۲- شرایط اقتصادی نامناسب: با توجه به داده‌های گردآوری شده تأمین هزینه کلاس‌ها خصوصاً در شرایط شیوع بیماری کرونا یکی از مشکلات خانواده‌ها می‌باشد. «دانش‌آموزانی هم هستند که هزینه کلاس خصوصی را ندارند خب طبیعتاً خواه ناخواه باعث نابرابری و تبعیض می‌شود» (کد ۵).

۳-۳- ضعف فرهنگی: امروزه وجود ضعف فرهنگی در تعدادی از خانواده‌ها و روی آوردن به تجملات در بحث شرکت دادن فرزندان در کلاس‌های خصوصی نیز خود را نشان می‌دهد. «در کلاس‌های خودم دانش‌آموزانی هستند که بی‌حوصله و خسته هستند. واقعاً بعضی‌ها نیازی به کلاس خصوصی ندارند چون همه چیز را سریع می‌فهمند ولی حالا نمی‌دانم چشم و هم چشمی هست یا تدریس خصوصی را با کلاس و برند می‌دانند» (کد ۵).

۴- چالش‌های مرتبط با دولت: امروزه با گسترش وسیع فعالیت مؤسسات آموزشی و کلاس‌های خصوصی، نظارت نهادهای رسمی بر آموزش خصوصی بیش از گذشته اهمیت پیدا می‌کند. با توجه به تجارب معلمان قوانین مشخص در ارتباط یا تدریس خصوصی و نظارت کافی بر کار مؤسسات آموزشی می‌تواند زمینه را برای آموزش بهتر فراهم کند.

۴-۱- کارکردهای پایین دولت: با توجه به تجارب مشارکت‌کنندگان وجود نظارت و توجه کافی از سوی نهادهای رسمی در این حوزه شرایط را برای عملکرد درست فراهم می‌آورد. «حالا من که نه، چون معلم رسمی هم هستم ولی همکارانم اکثراً گلایه دارند که دولت توجهی به آن‌ها ندارد، حداقل حق بیمه بهشان تعلق نمی‌گیرد. آن‌ها هم دوست دارن مانند نهضتی‌ها برایشان آزمون استخدامی برگزار شود. واقعاً درست هم هست بعضی از معلم‌ها رسمی نیستند ولی توانایی زیادی دارند» (کد ۸). «اگر وزارت آموزش و پرورش یک سری استانداردها و قوانین برای حوزه تدریس خصوصی تعریف کند اینجوری خیال خانواده‌ها هم راحت‌تر خواهد شد و می‌توانند با این استانداردها یک معلم خوب انتخاب کنند» (کد ۱۰). «دولت به افرادی که تدریس خوبی دارند امتیازاتی بدهد و همه رو به یک چشم نبیند چون واقعاً ما داریم ضعف‌هایی که دانش‌آموزان در کلاس مدرسه دارند را برطرف می‌کنیم پس تدریس‌های خصوصی زیاد بی‌فایده نیست» (کد ۱۱).

۵- چالش‌های مرتبط با تبلیغات: یکی از روش‌هایی که مدرسان کلاس‌های خصوصی و مؤسسات آموزشی برای جذب شاگرد به کار می‌گیرند، تبلیغات است. تبلیغات مهم‌ترین عنصر در ارزیابی می‌باشد که مؤسسات برای معرفی خدمات و جذب مشتری از آن استفاده می‌کنند (طلایی و کشاورز، ۱۳۹۷). براساس داده‌های به‌دست آمده مشهور شدن معلمان غیر حرفه‌ای با توجه به تبلیغات انجام گرفته و سوء استفاده تعدادی از مؤسسات آموزشی در عرضه محتوای غیر استاندارد از چالش‌های آموزش سایه می‌باشد.

۱-۵- بازاریابی افراد: بنابر دیدگاه معلمان رقابتی شدید در حوزه تدریس خصوصی وجود دارد که کار را برای معلمان شاغل در این حوزه با مشکل مواجه می‌سازد. «به‌نظرم چالش دیگری که این حوزه دارد حفظ شاگردان یا جذب شاگرد بیشتر است بالاخره رقابت هست و غفلت کنیم، باختیم باید همان جلسه اول که تدریس می‌کنیم گواهی کیفیت تدریس باشد. من خودم همان جلسه اول سطح دانش‌آموز را می‌سنجم و متناسب با سطح و پیش‌زمینه‌ای که دارد شروع می‌کنم و موفق هم بودم» (کد ۹). «اگر از کلاس نتیجه نگیرم مسلماً تبلیغات بدی پشت سر من می‌شود. من خیلی بازدهی کلاس برام اهمیت دارد احتمالاً همه مثل من هستند. روش تدریس خصوصی، روشی هست که کار آن خیلی سختی هست مخصوصاً اگر در سطح تیزهوشان باشد، کافیه نتوانم یک سؤال را حل کنم همین باعث بی‌اعتمادی دانش‌آموز یا فامیل و آشناهایشان به من می‌شود و دیگر هیچ جوری نمی‌شود آن اعتماد را جلب کرد» (کد ۱۵).

۲-۵- سوء استفاده مؤسسات آموزشی: تبلیغات کاذب توسط تعدادی از مؤسسات آموزشی و عدم توجه به کیفیت آموزش یکی دیگر از مشکلات نظام آموزش سایه می‌باشد. «این وسط آموزشگاه‌هایی هستند که با مبالغی ناچیز افراد فارغ التحصیل را جذب می‌کنند بدون اینکه توانایی تدریس آن‌ها را بسنجند ممکن هست فرد یا مؤسسه‌ای واقعاً از کیفیت تدریس چیزی بلد نباشد ولی تبلیغات قشنگی دارند. اگر بخواهیم در این حوزه پیشرفت کنیم تبلیغات حرف اول را می‌زند. شهرت بیشتر، پول بیشتر» (کد ۳). «به نظر من یکی دیگر از چالش‌های تدریس خصوصی وجود سایت‌های غیر مطمئن برای تدریس هست این سایت‌ها کلی تبلیغات کاذب دارد و فقط مشتری جذب می‌کنند تا پول جمع کنند خصوصاً این روزهای کرونا خیلی زیاد شده، نمیگم همه سایت‌ها بد هستند ولی خب بعضی‌ها واقعاً کلاه‌بردار هستند» (کد ۱۵).

۶- چالش‌های مرتبط با امکانات و فضای آموزشی: دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی علاوه بر دریافت آموزش‌های تئوری نیاز به پرورش خلاقیت و کسب مهارت از طریق به‌کارگیری ابزار و تجهیزات مناسب را دارند و از طرفی دیگر محیط آموزشی اگر مناسب نباشد قطعاً کیفیت یادگیری و آموزش را پایین می‌آورد.

۱-۶- عدم وجود امکانات و تجهیزات: براساس دیدگاه معلمان کمبود تجهیزات جزء مشکلات این حوزه است. «در زمینه امکانات آموزشی هم مشکلاتی وجود دارد. بالاخره الان با این اوضاع کرونا باید گوشه هوشمند و بسته اینترنت داشته باشیم تا بتوانیم تدریس آنلاین هم انجام دهیم. همه این‌ها را یک

معلم خصوصی باید از جیب بپردازد. پروژکتور هم که گران هست و کم افرادی هستند که بتوانند آن را تهیه کنند» (کد ۱).

۶-۲- فضای آموزشی نامناسب: براساس تجربیات معلمان نبود فضای آموزشی ثابت و مناسب چالش‌هایی را در زمینه آموزش ایجاد کرده است. «خانواده‌ها درخواست تدریس در منزل خود را دارند. خب من هم مجبورم وقت بگذارم و بعضی اوقات در ترافیک هم گیر می‌کنم بالاخره از منزل من تا آنجا مسافت نسبتاً طولانی است ولی خب من هم برای مخارج زندگی‌م باید بسازم با این شرایط آموزشگاه هم بودم ولی پول زیادی به معلم نمی‌دهند بیشتر پول نصیب آموزشگاه‌ها می‌شود» (کد ۹). «من در منزل خودم تدریس می‌کنم ولی همکارانی هستند که منزل دانش‌آموز هم می‌روند خب گاهی اوقات که رفت و آمدی با هم داریم می‌گفتند که تا به منزل دانش‌آموز برسیم خسته می‌شویم و نای تدریس نداریم یا زمان زیادی در ترافیک می‌مانیم» (کد ۱۵).

جدول ۲. مضامین اصلی و فرعی تجارب معلمان از چالش‌های آموزش سایه در نظام آموزشی

Table 2

Main and sub concepts teacher's experiences of challenges of shadow education in the educational system

مفاهیم اولیه Basic concepts	مضمون فرعی sub-concept	مضمون اصلی Main concept
حتی بعضی افراد بی تجربه و غیر حرفه‌ای وارد حوزه تدریس‌های خصوصی شدند (کد ۳) Even some inexperienced and unprofessional people entered the field of private tutoring واقعاً بعضی افراد که تدریس خصوصی دارند حتی پوشش مناسبی ندارند (کد ۷) Some people who are private tutoring teachers don't have formal wearing برای مدرسه‌های خصوصی هیچ دوره یا کلاس ضمن خدمت مثل مدارس نیست (کد ۱۱) There is not any in-service education for private teachers like official teachers بحث مالی از انگیزه‌های مهم و حتی اول در تدریس خصوصی هست (کد ۸) Economic discussion is the most important subject in private tutoring	عدم صلاحیت‌های تخصصی و علمی Professional and scientific incapability ویژگی‌های ظاهری نامناسب Inappropriate appearance features عدم دریافت آموزش‌های ضمن خدمت Non in-service trainings	چالش‌های مرتبط با معلمان Challenges related to teachers
بعضی از دانش‌آموزان سطح هوشی پایینی دارند و نیاز به تدریس خصوصی هست (کد ۲) Some students with low intelligence levels need private tutoring واقعاً میبینم دانش‌آموز علاقه‌ای نداره میاد سرکلاس و فقط با اجبار و فشار والدینش میاد میشینه (کد ۶) فقط با اجبار و فشار والدینش میاد میشینه (کد ۶)	اختلالات یادگیری Learning Disabilities عدم انگیزه و علاقه Motiveless and Disinterested عدم دسترسی Inaccessibility	چالش‌های مرتبط با عملکرد و موقعیت دانش‌آموزان Challenges related to student performance and position

I see that the student is not interested in coming to class and only comes and sits under the pressure of her/his parents	عدم آگاهی خانواده‌ها از ویژگی‌های فردی و روانشناختی فرزندان	چالش‌های مرتبط با خانواده‌ها Challenges related to families
آیا تو روستا تدریس خصوصی آنلاین میدونی چی هست، اصلاً وجود ندارد (کد 10)	Lack of awareness of families about individual and psychological characteristics of students	
Do the rural students know? what private tutoring or online teaching is? There isn't at all مجبورم با هر شاگرد با توجه به توانایی‌هاش به طور متفاوت برخورد کنم که باعث اختلافاتی با والدین می‌شود (کد 14)	شرایط اقتصادی نامناسب Unfavorable economic conditions	
I have to behave with each student differently according to her/his abilities, which causes disputes with parents	ضعف فرهنگی خانواده‌ها Cultural weakness of families	
خانواده‌هایی هم هستند که هزینه کلاس خصوصی را ندارند (کد 9)		
Some families cannot afford private classes میشه از جنبه رقابت هم نگاه کرد فرضاً چون بچه فلانی معلم خصوصی داره پس بچه ما هم باید داشته باشه (کد 9)		
You can also look at it from the perspective of competition, assuming that because that child has a private teacher, then our child should have one as well		
اگر دولت نظارت و توجه داشت و افراد ماهر از غیر ماهر تفکیک می‌شدند (کد 4)	کارکردهای پایین دولت Low functions of the government	چالش‌های مرتبط با دولت Challenges related to government
If the government would monitor and separate the skilled from the unskilled		
از کیفیت تدریس چیزی نمیدانند ولی با تبلیغات قشنگ پول خیلی زیادی در میارند (کد 3)	بازاریابی افراد Marketing of individuals	
They don't know anything about the quality of teaching, but they make a lot of money with great advertisements		
سایت‌ها با کلی تبلیغات کاذب میان فقط مشتری و پول جمع کنند (کد 3)	سوء استفاده مؤسسات آموزشی Abuse of educational institutions	چالش‌های مرتبط با تبلیغات Challenges related to advertising
Sites collect only customers and money with false advertisements		
امکانات که فقط همان کتاب درسی ما هست و بعضاً از گوشیمون کمک می‌گیریم (کد 13)	عدم وجود امکانات و تجهیزات Lack of facilities and equipment	
The facilities are only our textbooks and sometimes we get help from our phones از مشکلات تدریس در خانه این هست هر ساعتی		
نمیشه تدریس کرد وقتی خانه خلوته باید بیاییم تدریس کنیم (کد 2)	فضای آموزشی نامناسب Unfavorable educational environment	چالش‌های مرتبط با امکانات و فضای آموزشی Challenges related to facility and environment
One of the problems of teaching at home is that you can't teach every hour when the house is quiet, we have to teach		

بحث و نتیجه گیری

در هر جامعه‌ای وظیفه رسمی تعلیم و تربیت بر عهده نظام آموزش و پرورش است. آموزش و پرورش با اعمال روش‌های مناسب تربیتی زمینه را برای رشد و بالندگی و شکل‌گیری شخصیت کودکان و نوجوانان فراهم می‌آورد. همه تلاش‌های عوامل آموزشی در راستای تربیت و تأمین نیروی انسانی کارآمد و خلاق، به صورت رسمی در قالب نظام آموزشی رسمی انجام می‌گیرد. در این بین تدریس خصوصی هم به عنوان آموزش سایه در کنار نظام آموزش رسمی در بین جوامع مختلف ابعاد گسترده‌ای پیدا کرده و با شیوع بیماری کرونا و غیر حضوری شدن آموزش رسمی، بیشتر از گذشته رواج داشته است. این آموزش با وجود تمام مزایای آن جهت تسهیل و تکمیل یادگیری، متضمن پیامدهای آموزشی، اجتماعی و اقتصادی بسیاری است که با توجه به ضرورت بررسی آن، پژوهش حاضر با هدف بررسی چالش‌های آموزش سایه در نظام آموزشی بر اساس تجارب معلمان انجام گرفت. کدهای به دست آمده از متن مصاحبه‌ها در قالب ۶ مضمون اصلی (چالش‌های مرتبط با معلمان، چالش‌های مرتبط با عملکرد و موقعیت دانش‌آموزان، چالش‌های مرتبط با خانواده‌ها، چالش‌های مرتبط با دولت، چالش‌های مرتبط با تبلیغات و چالش‌های مرتبط با امکانات و فضای آموزشی) و ۱۵ مضمون فرعی مورد بررسی قرار گرفت.

اولین مضمون اصلی چالش‌های مرتبط با معلمان بود. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان عدم صلاحیت‌های تخصصی و علمی، ویژگی‌های ظاهری نامناسب، عدم دریافت آموزش‌های ضمن خدمت و حقوق و مزایای پایین از جمله مشکلات پیرامون معلمان در تدریس خصوصی است. یافته‌های این بخش با مطالعات جنینگر و گرینبرگ^۱ (۲۰۰۹)؛ خروشی و همکاران (۱۳۹۵)؛ لیو و بری (۲۰۲۰) که بر وجود صلاحیت‌های حرفه‌ای، لزوم آموزش ضمن خدمت برای معلمان مبتدی و انگیزه استقبال از درآمد ناشی از کلاس‌های خصوصی تأکید داشتند؛ هم‌سو بود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان به این موضوع اشاره کرد که تدریس و معلمی یک هنر است و مهارت علمی و عملی معلم، یک ضرورت در امر آموزش است؛ هرچه صلاحیت رسمی معلم خصوصی بهتر و جامع‌تر باشد، دانش‌آموزان بیشتر از این نوع تدریس سود خواهند برد. درمقابل ورود افراد غیر حرفه‌ای به این شغل و همچنین نبود آموزش‌های لازم برای این افراد می‌تواند تعلیم و تربیت را از مسیر اصلی خود دور کند و اثرات سوء تربیتی به دنبال داشته باشد. از طرفی دیگر وجود مشکلات معیشتی می‌تواند معلمان را به سمت برگزاری کلاس‌های خصوصی جهت کسب درآمد سوق دهد و این دو شغله بودن می‌تواند بر روی کارایی معلمان در آموزش رسمی تأثیرگذار باشد.

چالش‌های مرتبط با عملکرد و موقعیت دانش‌آموزان دومین مضمون استخراجی از تجربیات معلمان بود که مضامین فرعی اختلالات یادگیری، عدم انگیزه و علاقه و عدم دسترسی را دربر داشت. یافته‌های

این بخش از پژوهش با پژوهش‌های سترای هورن^۱ (۲۰۰۵)؛ شیراوند و همکاران (۱۳۹۶)؛ ژنگ و همکاران (۲۰۲۰)؛ عرب‌محمقی و عرب‌محمقی (۱۳۹۹) که در مطالعات خود نشان دادند برگزاری کلاس خصوصی برای دانش‌آموزان ضعیف می‌تواند موجب پیشرفت آن‌ها شود و ترغیب بی‌جهت والدین برای شرکت فرزندان در کلاس‌های خصوصی، تعدادی از دانش‌آموزان را با مشکلات مواجه می‌کند؛ همچنین با پژوهش دانگ^۲ (۲۰۰۷) که در پژوهش خود نشان داده دانش‌آموزان ابتدایی در مناطق روستایی توانایی شرکت و بهره‌گرفتن از کلاس‌های خصوصی را ندارند؛ هم‌سو بود. در تبیین یافته‌های این بخش از پژوهش می‌توان گفت که آموزش خصوصی یک به یک می‌تواند در دانش‌آموزان ابتدایی، ضعیف و دارای اختلالات یادگیری با ایجاد فرصت‌های یادگیری بیشتر و مفید، مؤثر باشد. شواهد تجربی، تأثیر تدریس خصوصی بر دروس متوسطه را بیشتر تأیید می‌کنند. محروم بودن تعدادی از دانش‌آموزان از تدریس خصوصی به علت شرایط و موقعیت زندگی (ساکن روستا بودن)، می‌تواند موجب تبعیض و نابرابری در یادگیری بهتر شود و قطعاً فضای رقابت برابر برای این دانش‌آموزان فراهم نخواهد شد و این خود می‌تواند نابرابری نتایج آموزشی و حتی نابرابری اجتماعی را تشدید کند و همچنین بار روانی سنگینی را برای این دانش‌آموزان و خانواده‌ها به دنبال داشته باشد. از طرفی دیگر تدریس خصوصی برای دانش‌آموزانی که نیازی به تدریس تکمیلی ندارند و صرفاً با اصرار والدین در این کلاس‌ها شرکت دارند؛ خسته‌کننده و وقت‌گیر خواهد بود که می‌تواند خود دانش‌آموز و معلم را در کلاس با چالش‌هایی از قبیل خستگی، دلزدگی تحصیلی و درنهایت افت تحصیلی مواجه کند. این بخش با پژوهش هان و سو (۲۰۲۳) که نشان دادند مداومت در تدریس خصوصی در گذر زمان می‌تواند افت تحصیلی را به دنبال داشته باشد؛ هم‌سو است.

مضمون اصلی سوم چالش‌های مرتبط با خانواده‌ها بود که با توجه به داده‌های به‌دست آمده چالش‌هایی از قبیل عدم آگاهی خانواده‌ها از ویژگی‌های فردی و روانشناختی فرزندان، شرایط اقتصادی نامناسب و ضعف فرهنگی را شامل می‌شود. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های تانسل و بیرکن^۳ (۲۰۰۶)؛ صادقی‌نیا و همکاران (۱۳۹۷)؛ هولتبرگ و همکاران (۲۰۲۱) که بر سطح تحصیلات و ویژگی‌های خانواده و همچنین تأثیر مسائل اقتصادی در استفاده فرزندان از تدریس خصوصی تأکید داشتند؛ هم‌سو بود. در تبیین یافته‌های این بخش می‌توان گفت که سطح آگاهی والدین و همچنین سطح فرهنگی و اقتصادی خانواده‌ها می‌تواند نقش بارزی در شرکت فرزندان در کلاس‌های خصوصی و همچنین مفید واقع شدن آموزش خصوصی داشته باشد. با توجه به شرایط اقتصادی، آموزش سایه به گزینه سرمایه‌گذاری والدین ثروتمند برای فرزندان خود تبدیل شده است و این موجب شکاف تحصیلی و اجتماعی خواهد شد. کمک به دانش‌آموزان در درک مفاهیم و تکالیف، یکی از گزینه‌هایی است که والدین با سطح درآمد پایین،

1. Strayhorn

2. Dang

3. Tansel & Bircan

می‌توانند در هنگام ارزش‌گذاری و پاسخگویی به خواسته‌های فرزندان‌شان برای پشتیبانی بیشتر و استفاده از منابع موجود در خانواده، در نظر بگیرند. با این وجود، تعدادی از خانواده‌ها داشتن معلم خصوصی را برای فرزندان خود نوعی برند می‌دانند که در صورت عدم نیاز فرزندان‌شان به آموزش خصوصی و یا دریافت آموزش نادرست می‌تواند آن‌ها را از مسیر اصلی دستیابی به اهداف آموزشی منحرف سازد.

چالش‌های مرتبط با دولت یکی دیگر از مضامین اصلی به‌دست آمده از تجربیات معلمان بود که بر چالش‌های ناشی از عدم نظارت بر آموزش خصوصی و عدم حمایت از معلمان تدریس خصوصی تأکید داشت. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های شیربگی (۱۳۹۰)؛ عزیزی و همکاران (۱۳۹۲) هم‌سو بود. در تبیین یافته‌های این بخش از پژوهش می‌توان بیان کرد که با گسترش وسیع فعالیت مؤسسات آموزشی و کلاس‌های خصوصی، نظارت نهادهای رسمی بر آموزش خصوصی و حمایت از حقوق و مزایای مدرسان خصوصی می‌تواند در محدود سازی عرضه غیرقانونی آموزش خصوصی و همچنین عملکرد موفق تدریس خصوصی مؤثر باشد.

مضمون استخراجی بعدی چالش‌های مرتبط با تبلیغات بود که با توجه به داده‌های به‌دست آمده بازاریابی افراد و سوء استفاده مؤسسات آموزشی از مضامین فرعی در این بخش بود. نتایج یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش‌های حسینی چگنی و همکاران (۱۳۹۲)؛ سود جاتی و پرات مینینگسیه^۱ (۲۰۱۱) که به این نتیجه رسیدند، تبلیغات و بازاریابی در مشهور شدن مؤسسات آموزشی و همچنین نحوه اولین برخورد و رفتار معلم در انتخاب وی به عنوان فرد آموزش دهنده، نقش بارزی دارد؛ هم‌سو بود. در حالت کلی تبلیغات زمینه مناسبی جهت به‌دست آوردن اطلاعات را فراهم می‌کند و اگر درست و هدفمند باشد و توانمندی‌های مؤسسات به صورت واقع‌بینانه نشان داده شود، متقاضیان هم با دیدی دقیق‌تر انتخاب خواهند کرد اما اگر هدف از تبلیغات فقط بازاریابی و منفعت طلبی باشد مشکلات جدی آموزشی، اجتماعی و اقتصادی را به‌دنبال دارد.

چالش‌های مرتبط با امکانات و فضای آموزشی، آخرین مضمون به‌دست آمده از بررسی تجارب معلمان بود. یافته‌ها نشان داد که کمبود تجهیزات کمک آموزشی و الزام به حضور معلم در منزل دانش‌آموز موجب مختل شدن فرآیند آموزش و یادگیری خواهد شد. نتایج این بخش با پژوهش‌های محمدی (۱۳۹۹)؛ کرامتی و همکاران (۱۳۹۶) که در مطالعات خود دریافتند تجهیزات و فضای آموزشی زمینه را برای تدریس با کیفیت و ارتقای یادگیری فراهم می‌کند؛ هم‌سو بود. فضای آموزشی مناسب و تجهیزات کمک آموزشی از عوامل مؤثر بر تسهیل یادگیری و ارتقای کیفیت آموزشی می‌باشند. با توجه به این موضوع که اولویت اصلی تشکیل کلاس‌های خصوصی، ارتقای سطح یادگیری دانش‌آموز است توجه به در دسترس بودن تجهیزات آموزشی و کیفیت فضای تدریس از اهمیت بسیاری برخوردار است. بنابراین ضرورت دارد معلمان بخش

خصوصی و مؤسسات آموزشی با همکاری یکدیگر به فراهم آوردن محیطی استاندارد جهت آموزش اقدام کنند تا بتوان از حداکثر وقت و توان معلم در راستای ارتقای یادگیری استفاده کرد. در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان بیان کرد که امروزه در همه جوامع آموزش سایه در قالب تدریس خصوصی به یک پدیده آموزشی تبدیل شده که به موازات نظام آموزش رسمی در جریان است. در واقع نظام آموزشی سایه یک پدیده حیاتی است که هرگز نمی‌توان اثرات و عملکرد آن را نادیده گرفت. بنابراین قطعاً در مسیر اجرای خود با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو می‌شود که با توجه به تجارب مشارکت‌کنندگان این پژوهش عمده این مشکلات در ارتباط با معلمان، دانش‌آموزان، خانواده‌ها، نحوه تبلیغات و فرآیند آموزش و یادگیری است که لزوم نظارت و توجه بیشتر نهادهای رسمی و دولتی را در این زمینه می‌طلبد. در ارتباط با محدودیت‌های پژوهش می‌توان به عدم دسترسی آسان به معلمان با توجه شیوع بیماری کرونا و تعطیل بودن مدارس و عدم آگاهی تعدادی از معلمان با مفهوم آموزش سایه اشاره کرد. براساس یافته‌های پژوهش به مسئولین و نهادهای رسمی پیشنهاد می‌شود با نظارت بر نحوه فعالیت‌های مؤسسات آموزشی و برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان مبتدی زمینه عملکرد بهتر در این حوزه را فراهم کنند. همچنین مدارس از طریق برگزاری جلسات آموزش خانواده، می‌توانند والدین را با ویژگی‌های روانشناختی فرزندان‌شان آشنا کنند و سطح آگاهی آن‌ها را در ارتباط با نحوه درست به‌کارگیری آموزش خصوصی برای تسهیل یادگیری افزایش دهند. به پژوهشگران آتی نیز پیشنهاد می‌گردد که به بررسی تجارب زیسته دانش‌آموزان و خانواده‌های دانش‌آموزان در ارتباط با چالش‌های تدریس خصوصی بپردازند، همچنین پژوهشگران آتی می‌توانند در مطالعات خود به نیازسنجی در ارتباط با دوره‌های ضمن خدمت جهت آموزش معلمان خصوصی بپردازند.

منابع

- افشار، معصومه؛ ملکی، شیما و چنایی، خدیجه. (۱۳۹۵). مطالعه تطبیقی آموزش و پرورش سایه‌ای در کره جنوبی و آمریکا. *کنگره ملی توانمندسازی جامعه در حوزه مشاوره، خانواده و تعلیم و تربیت اسلامی*، تهران. <https://civilica.com/doc/680651>
- بری، ام. (۱۳۹۲). رویارویی با آموزش و پرورش سایه (سیاست‌های دولت در قبال تدریس خصوصی). (ترجمه عباس معدن‌دار آرانی، لیدا کاکیا و تندیس تقوی). تهران: *طلوع دانش*. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۰۰۷).
- حسینی‌چگنی، الهام؛ ملک اخلاق، اسماعیل و نوع‌پسند اصل، محمد. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر عناصر آمیخته بازاریابی بر ارزش ویژه برند مؤسسات آموزشی. *تحقیقات بازاریابی نوین*، ۳(۳)، ۷۴-۵۹.

خروشی، پوران؛ لیاقت دار، محمدجواد و کلباسی، افسانه. (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی آموزش پیش از خدمت معلمان، آموزش معلمان مبتدی و آموزش ضمن خدمت معلمان در ایران و چند کشور جهان. *راهبردهای نوین تربیت معلمان*، ۲(۴)، ۲۵-۵۰.

سورگی، فائزه، آیتی، محسن، اکبری بورنگ، محمد و شکوهی فرد، حسین. (۱۴۰۱). آثار و پیامدهای آموزش و پرورش سایه؛ مروری نظام‌مند. *نظریه و عمل در تربیت معلمان*، ۸(۱۳)، ۱۷۳-۲۱۸.

شیراوند، یونس؛ معدن دار آرانی، عباس و نیک‌پی، ایرج. (۱۳۹۶). شناسایی ابعاد کمی آموزش خصوصی تکمیلی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تهران. *فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت*، ۳۳(۲)، ۱۰۱-۱۱۶.

شیربگی، ناصر. (۱۳۹۰). گرایش روز افزون به تدریس خصوصی تکمیلی: بررسی دیدگاه‌های دانش‌آموزان، والدین و دبیران. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۸(۱۳)، ۱۰۳-۷۵.

صادقی‌نیا، زهره؛ اصلاحی، محمد ولایی، مرتضی. (۱۳۹۷). شناسایی پیامدهای شکل‌گیری و گسترش تربیت سایه در نظام آموزشی: مطالعه به روش پدیدارشناسی. *آموزش عالی ایران*، ۱۰(۳)، ۷۶-۵۱.

طلایی، سکینه و کشاورز، مصطفی. (۱۳۹۷). نقش تبلیغات و بازاریابی بر مدیریت کسب‌وکار. *اولین همایش ملی مدیریت با تاکید بر حمایت از کالا و خدمات ایرانی*، آباءه. <https://civilica.com/doc/906087>

عرب‌محمقی، الیاس و عرب‌محمقی، آیناز. (۱۳۹۹). بررسی دیدگاه‌های تدریس خصوصی در درس ریاضی مدارس دخترانه متوسطه پایه نهم ناحیه ۴ مشهد. *نشریه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی*، ۳(۲۳)، ۱۱-۱.

عزیزی، نعمت‌الله؛ جعفری، پروش؛ فرزاد، ولی‌الله و، صنوبری، محمد. (۱۳۹۲). موانع گسترش مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش ایران: مورد کاوی مدارس غیر انتفاعی. *علوم تربیتی*، ۱(۲۰)، ۹۴-۷۵.

کرامتی، محمدرضا؛ پورکریمی، جواد و زالی، فاطمه. (۱۳۹۶). مقایسه فضای آموزشی مدارس دولتی و غیر دولتی، مورد: مدارس متوسطه شهر کرج. *مدیریت مدرسه*، ۵(۱)، ۷۲-۵۱.

کرسول، جی. (۱۳۹۶). پویای کیفی و طرح پژوهش انتخاب از میان پنج رویکرد. (ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی). *تهران: انتشارات صفار*. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۱۹۴۵).

محمدی، حورا. (۱۳۹۹). بررسی نقش بهره از تکنولوژی و فناوری آموزشی در محیط یاددهی و یادگیری. *پژوهشنامه اورمزد*، ۵۱ (ضمیمه شماره ۲)، ۱۲۵-۱۱۵.

Afshar, M., Maleki, SH., & Chenani, Kh. (2016). A Comparative Study of Shadow Education in South Korea and the United States. *National Congress of Community Empowerment in the field of counseling, family and Islamic education*, Tehran. [In Persian]

- Arabmoheghi, E., & Arabmoheghi, E. (2021). A Survey of Tutoring Perspectives in the Mathematics Course of the Ninth Grade Girls' High School in District 4 of Mashhad. *Journal of New Advances in Psychology*, 3(23), 11-1. [In Persian]
- Azizi, N., Jafari, P., Farzad, V., & Senoubari, M. (2013). Obstacles of the Private Sector's Participation in Iran's Education: Case Study the Non-Profit Schools. *Journal of Educational Scinces*, 20(1), 75-94. [In Persian]
- Baker, D. and Letendre, G. K. (2005). National differences, global similarities: World culture and the future of schooling. *Stanford University Press*.
- Bray, M. (2009). Confronting the shadow education system: What government policies for what private tutoring? UNESCO, IIEP, Paris [In Persian]
- Cole, R. (2017). Estimating the impact of private tutoring on academic performance: primary students in Sri Lanka. *Education economics*, 25(2), 142-157.
- Creswell. J. (2007). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. 2nd. [In Persian]
- Dang, H. A. (2007). The determinants and impact of private tutoring classes in Vietnam. *Economics of education review*, 26(6), 683-698.
- Dooley, K. (2023). Shadow Education as Sociological Field. Oxford Research Encyclopedia of Education. doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.1889
- Farxodjonqizi, F. N., & Dilshodjonugli, N. S. (2020). Innovative processes and trends in the educational process in Uzbekistan. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(4), 621-626.
- Guill, K., Lüdtke, O., & Köller, O. (2020). Assessing the instructional quality of private tutoring and its effects on student outcomes: Analyses from the German National Educational Panel Study. *British Journal of Educational Psychology*, 90(2), 282-300.
- Han, S., & Suh, H. (2023). The effects of shadow education on high school students' creative thinking and academic achievement in mathematics: The case of the Republic of Korea. *Educational Studies*, 49(2), 314-333.
- Hosini Chegeni, E., Malekakhlagh, E., & Nopasand, M. (2013). The Effects of Marketing Mix Elements on Brand Equity in the educational institution. *New Marketing Research Journal*, 3(3), 59-74. [In Persian]
- Hultberg, P. T., Calonge, D. S., & Choi, T. (2021). Costs and benefits of private tutoring programs: The South Korean case. *International Journal of Social Economics*.
- Jansen, D., Elffers, L., & Jak, S. (2023). A cross-national exploration of shadow education Use by high and low SES families. *International Studies in Sociology of Education*, 32(3), 653-674.
- Jarvis, J. A., Read, A. R., Dufur, M. J., & Pribesh, S. (2022). Impacts of family structure on shadow education and educational achievement among South Korean youth. *International Journal of Educational Development*, 89, 102529.

- Jennings, P. A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of educational research*, 79(1), 491-525.
- Keramaty, M., Pourkarimi, J., Zali, F. (2017). comparison of the educational space of public and non-public schools, the case study: Karaj high schools. *Journal of School Administration*, 5(1), 51-72. [In Persian]
- Khroushi, P., Liaghatdar, M, J & Kalbasi, A. (2016). A comparative study of pre-service teacher training, novice teachers' training and in-service teacher training in Iran and some other countries. *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 2(4), 25-50. [In Persian]
- Kim, Y. C., & Jung, J. H. (2019). Conceptualizing shadow curriculum: definition, features and the changing landscapes of learning cultures. *Journal of Curriculum Studies*, 51(2), 141-161.
- Liu, J., & Bray, M. (2020). Private subtractory tutoring: The negative impact of shadow education on public schooling in Myanmar. *International Journal of Educational Development*, 76, 102213.
- Malik, M. A. (2017). Shadow education: Evolution, flaws and further development of the term. *Social Sciences and Education Research Review*, 4(1), 6-29.
- Mohammadi, H. (2021). Investigating the role of technology and educational technology in the teaching and learning environment. *Ormazd Research Journal*, 51 (Appendix No. 2), 115-125. [In Persian]
- Omerogullari, M., Guill, K., & Köller, O. (2020). Effectiveness of private tutoring during secondary schooling in Germany: Do the duration of private tutoring and tutor qualification affect school achievement? *Learning and Instruction*, 66, 101306.
- Sadeghinia, Z., Eslahi, M., & valaei, M. (2018) Identifying the Consequences of Formation and Development of Shadow Education in the Educational System: A Phenomenological Study. *Ihej*, 10(3):51-76. [In Persian]
- Shiraavand, Y., Ma'dandaar Aaraani, A., & Nikpey, I. (2017). Identification of the Quantitative Dimensions of Supplementary Private Tutoring among High School Students. *QJOE*, 33(2):101-116. [In Persian]
- Shirbagi, N. (2011). The growing tendency to private supplementary tutoring in Iran: students, parents and teachers' View. *Journal of Educational Psychology Studies*, 8(13), 75-103. [In Persian]
- Soedijati, E. K., & Pratminingsih, S. A. (2011). The impacts of marketing mix on student s choice of university study case of private university in bandung, Indonesia. In *2nd International Conference on Business and Economic Research (2nd ICBER 2011) Proceeding* (pp. 2124-2131).
- Soorgi, F., Ayati, M., Akbari Booreng, M., & Shokoohi Fard, H. (2022). Effects and Consequences of Shadow Education: A Systematic Review. *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 8(13), 218-173. [In Persian]

-
- Strayhorn Jr, J. M. (2005). Pilot study of telephone tutoring in reading skills. *Perceptual and motor skills*, 101(2), 505-509.
- Talaei, S., & Keshavarz, M. (2018). The role of advertising and marketing on business management. *The first national management conference with emphasis on supporting Iranian goods and services*, Abadeh. [In Persian]
- Tansel, A., & Bircan, F. (2006). Demand for education in Turkey: A tobit analysis of private tutoring expenditures. *Economics of education review*, 25(3), 303-313.
- Weru, J. W., Iravo, M. A., & Sakwa, M. (2013). The relationship between training and development on performance of stateowned corporations. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(9), 57.
- Zhang, Y., & Liu, J. (2016). The effectiveness of private tutoring in China with a focus on class-size. *International Journal of Educational Development*, 46, 35-42.
- Zhang, Y., Dang, Y., He, Y., Ma, X., & Wang, L. (2021). Is private supplementary tutoring effective? A longitudinally detailed analysis of private tutoring quality in China. *Asia Pacific Education Review*, 1-21.
- Zheng, X., Wang, C., Shen, Z., & Fang, X. (2020). Associations of private tutoring with Chinese students' academic achievement, emotional well-being, and parent-child relationship. *Children and Youth Services Review*, 112, 104934.

